

[SƏFƏRƏLİ] CƏFƏRLİ VƏ BAŞQALARI (*JAFARLI AND OTHERS*) AZƏRBAYCANA QARŞI

(*Şikayət № 36079/06*)
QƏRAR

29 iyul 2010-cu il

Bu qərar Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndində göstərilən hallarda qəti qərara çevriləcək. Ona redaktə xarakterli dəyişikliklər edilə bilər.

Cəfərli Azərbaycana qarşı işdə, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi
(Birinci Bölmə),

hakimlər:

Kristos Rozakis (*Christos Rozakis*), Sədr,

Nina Vajiç (*Nina Vajic*),

Xanlar Hacıyev (*Khanlar Hajiyev*),

Din Spilmann (*Dean Spielmann*),

Sverre Erik Cebens (*Sverre Erik Jebens*),

Corcio Malinverni (*Giorgio Malinverni*),

George Nikolau (*George Nicolaou*) və Bölmə Katibi Sören Nilsendən (*Soren Nielsen*) ibarət tərkibdə Palatada iclas keçirərək,

06 iyul 2010-cu ildə qapalı müşavirə keçirərək, həmin tarixdə qəbul edilmiş aşağıdakı qərarı elan edir:

PROSEDUR

1. İş İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında Konvensiyanın ("Konvensiya") 34-cü maddəsinə əsasən Azərbaycan vətəndaşları Cənab Səfərli Cəfərli, Xanım Validə Bağırzadə və Cənab Elçin Cəfərovun ("şikayətçilər") 8 avqust 2006-cı ildə təqdim etdiyi Azərbaycan Respublikasına qarşı şikayət (№ 36079/06) əsasında başlanıb.

2. Şikayətçini Bakıda fəaliyyət göstərən hüquqşünaslar Cənablar M.Mustafayev və Ə.Hüseynov təmsil ediblər. Azərbaycan Hökumətini ("Hökumət") onun nümayəndəsi Cənab Ç.Əsgərov təmsil edib.

3. Şikayətçilər konkret olaraq iddia ediblər ki, 9 iyul 2002-ci il tarixli məhkəmə qə-t-naməsinin icra edilməməsi onların Konvensiyanın 6-cı maddəsi ilə və Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi ilə təmin edilən ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnu və mülkiyyət hüquqlarını pozub.

4. 14 mart 2007-ci ildə Məhkəmənin Birinci Bölməsinin Sədri şikayət barədə hökumətə məlumat verməyi qərara alıb. Həmçinin qərara alınıb ki, şikayətə mahiyyəti üzrə baxılması onun qəbul edilənliyinə baxılması ilə eyni vaxtda həyata keçirilsin (29-cu maddənin I-ci bəndi).

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

5. Şikayətçilər Azərbaycan vətəndaşlarıdır, uyğun olaraq 1951, 1956 və 1978-ci illərdə anadan olublar və Naxçıvanda yaşayırlar.

6. Şikayətçilər Naxçıvanda təsis edilmiş kooperativin ("*Əlincə* " *Kooperativi*) üzvləridir. Kooperativ 5 aprel 1989-cu ildə ümumi toplantının qərarı ilə yaradılıb və birinci şikayətçi də daxil olmaqla, əvvəl beş üzvdən ibarət olub.

7. Kooperativin nizamnaməsi 19 sentyabr 1994-cü ildə Naxçıvan Muxtar Respublika-sının Ədliyyə Nazirliyində rəsmi qeydiyyatata alınıb. Bu nizamnaməyə əsasən, Kooperativin üzvlərinin sayı, *inter alia*, üç nəfərdən az olarsa, o, ləğv edilməlidir.

8. Kooperativin ümumi toplantının protokollarına əsasən, Kooperativin üzvlərini sayında sonradan bəzi dəyişikliklər olub. Kooperativin dörd üzvünün getməsindən sonra, 18 dekabr 1996-cı ildə ikinci və üçüncü şikayətçilər onun yeni üzvləri oldu və Kooperativin üzvlərinin sayı üç oldu. Bütün bu sənədlərdə birinci şikayətçi Kooperativin sədri kimi göstərilib.

9. 1997-2000-ci illərdə bağlanmış bir çox müqavilələrə əsasən, Kooperativ Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi Sərhəd Qoşunlarının Baş İdarəsinin bir bölməsini ("*Sərhəd Qoşunları İdarəsi*") müxtəlif ərzaqlarla təmin edib.

10. Kooperativ müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməsinə baxmayaraq ona tam ödəniş edilməyib.

II. Naməlum tarixdə Kooperativ Sərhəd Qoşunları İdarəsinə və 2006 sayılı Sərhəd Qoşunları Bölməsinə qarşı iddia qaldıraraq, müqavilədə nəzərdə tutulduğu kimi, 290,167,334 köhnə Azərbaycan manatı (AZM) və 10 % faiz gəliri tələb etdi.

12. 9 iyul 2002-ci ildə 1 sayılı Yerli İqtisad Məhkəməsi Sərhəd Qoşunları İdarəsinə qarşı iddianı rədd etdi. Bununla belə, 1 sayılı Yerli İqtisad Məhkəməsi 2006 sayılı Sərhəd Qoşunları Bölməsinə qarşı iddianı təmin etdi və sonuncunun Kooperativə 319,183,067 AZM ödəməsi barədə qərar çıxartdı. Bu məbləğə 290,167,334 AZM əsas borc və 29,016,733 AZM cərimə daxildir.

13. Həmin qətnamədən apellyasiya şikayəti verilmədi və ölkədaxili qanunvericiliyə əsasən, çıxarıldığı gündən etibarən bir ay ərzində qüvvəyə mindi.

14. 21 oktyabr 2002-ci ildə 1 sayılı Yerli İqtisad Məhkəməsi tərəfindən qətnamənin icra vəərəqəsi verildi. Lakin 2006 sayılı Sərhəd Qoşunları Bölməsi qətnaməni icra etmək-dən imtina etdi və şikayətçilərin müxtəlif qurumlara şikayət vermələrinə baxmayaraq, qətnamə icra olunmadı.

15. Bu arada Sərhəd Qoşunları İdarəsi yenidən təşkil edildi və Dövlət Sərhəd Xidməti adlandırıldı.

16. İşin sənədlərində göstərilir ki, Kooperativin 9 mart 2004-cü il tarixli müraciətinə əsasında vergi ödəyicisi kimi Kooperativin fəaliyyəti dayandırıldı və bu fakt Vergilər Nazirliyində qeydə alınıb.

17. 2005-ci ilin naməlum tarixində Kooperativ Dövlət Sərhəd Xidməti və Maliyyə Nazirliyinə qarşı iddia qaldıraraq 9 iyul 2002-ci il tarixli qərarın icra edilməməsindən şikayət etdi.

Kooperativ əldən çıxmış faydaya görə 58,033,446 AZM, maddi ziyana görə 649,900,896 AZM və mənəvi ziyana görə 300,000,000 AZM tələb etdi.

18.7 noyabr 2005-ci ildə 1 saylı Yerli İqtisad Məhkəməsi iddianı rədd etdi və bildirdi ki, cavabdeh şəxslərin heç biri qərarın edilməməsində məsuliyyət daşımır, çünki 9 iyul 2002-ci il tarixli qərarla Kooperativə müəyyən edilmiş məbləğ Dövlət Xəzinəsinin bu məqsədlə dövlət vəsaiti ayırmaqdan imtina etməsinə görə ödənilmədi.

19.6 fevral 2006-cı ildə İqtisad Məhkəməsi və 16 iyun 2006-cı ildə Ali Məhkəmə birinci instansiya məhkəməsinin qərarını qüvvədə saxladı.

20.2006-cı ilin mart-avqust aylarında 9 iyul 2002-ci il tarixli qərar tamamilə icra olundu və 319,183,067 AZM məbləğində vəsait Kooperativin Kapital Bankdakı hesabına köçürüldü.

21.Naxçıvan Muxtar Respublikasının İqtisad Məhkəməsi 1 may 2007-ci il tarixli qərarla 9 iyul 2002-ci il tarixli qərarın icra edilməsi əsası ilə məhkəmə prosesinə xitam verdi.

II. MÜVAFIQ DAXİLİ QANUNVERİCİLİK

22.SSRİ-nin 26 may 1988-ci il tarixli Kooperasiya haqqında Qanununda nəzərdə tutulurdu ki, kooperativ könüllülük əsasında təsis olunur. Kooperativin üzvlərinin sayı üçdən az olmamalıdır (maddə 11).

23.Keçmiş SSRİ qanunlarının Azərbaycan Respublikası ərazisində müvəqqəti qüvvədə qalması və onların tətbiqi haqqında 28 oktyabr 1992-ci il Qanunda Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunları qəbul edilənədək qüvvədə qalmalı olan keçmiş SSRİ qanunlarının siyahısı verilmişdi. SSRİ-nin 26 may 1988-ci il tarixli Kooperasiya haqqında Qanunu da həmin siyahıda var idi. Bu Qanunun tətbiqi 12 oktyabr 2001-ci ildə dayandırılıb.

24.1 sentyabr 2000-ci il tarixli Mülki Məcəlləyə uyğun olaraq, kooperativ fiziki və (və ya) hüquqi şəxslərin birgə fəaliyyət göstərmək üçün üzvlüyə əsaslanan könüllü birliyi olub iştirakçıların maddi və başqa tələbatının onun üzvlərinin əmlak pay haqlarının birləşdirilməsi yolu ilə ödənilməsi məqsədilə yaradılır (maddə 109.1). Kooperativ azı beş üzv tərəfindən yaradıla bilər (maddə 109-1.1).

25."Tam hüquqlu" üzv mahiyyətə digər növ hüquqi şəxslərin təsisçilərinin və səhmdarlarının malik olduğu hüquqlara bənzər hüquqlara malikdir, buraya idarəçilikdə iştirak etmək və kooperativin mənfəətindən pay almaq hüquqları da daxildir (maddə 109.2 və maddə 109.4. son hissə). "Assosiativ" üzvün idarəçilikdə iştirak etmək hüquqları məhduddur (maddə 109.3). Kooperativin mənfəəti onun üzvləri arasında onların paylarına, habelə şəxsi əməkləri ilə və ya başqa formada kooperativin fəaliyyətində iştiraklarına uyğun olaraq bölüşdürülür (maddə 110).

26.Kooperativin ali idarəetmə orqanı onun üzvlərinin ümumi yığıncağıdır. Kooperativin fonduna qoyduğu vəsaitdən asılı olmayaraq ümumi yığıncaqda hər bir kooperativ üzvünün bir səsi vardır (maddələr 111.1 və 111.5).

27.Kooperativin icra orqanları idarə heyəti və (və ya) onun sədridir. Kooperativin sədri yalnız kooperativin üzvlərindən seçilə bilər. Sədr üzvlərin ümumi yığıncağında konkret müddətə seçilir və kooperativi təmsil etmək hüququna malikdir (maddələr 111.1 və 111.10).

28. Mülki Prosesual Məcəllənin 69.2-ci maddəsində nəzərdə tutulur ki, hüquqi şəxslər məhkəmədə qanunlarla, normativ hüquqi aktlarla və ya hüquqi şəxsin təsis sənədləri ilə müəyyən edilmiş səlahiyyətlər çərçivəsində hərəkət edən orqanları vasitəsilə, yaxud vəkalətnamə əsasında hərəkət edən nümayəndələri vasitəsilə təmsil oluna bilərlər.

I. KONVENSİYANIN 6-CI MADDƏSİNİN 1-Cİ BƏNDİNİN VƏ KONVENSİYA-NIN 1 SAYLI PROTOKOLUNUN 1-Cİ MADDƏSİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTUSU

29. Konvensiyanın 6-cı maddəsinə və Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinə istinadən şikayətçilər 1 sayılı Yerli İqtisad Məhkəməsinin 9 iyul 2002-ci il tarixli qətnaməsinin icra edilməməsindən şikayət etdilər. Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndində deyilir:

"1. Hər kəs, onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən ... məhkəmə vasitəsilə ... işinin ədalətli... araşdırılması hüququna malikdir... "

Konvensiyanın 13-cü maddəsində aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

"Bu Konvensiyada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqları pozulan hər kəs, hətta bu pozulma rəsmi fəaliyyət göstərən şəxslər tərəfindən törədildikdə belə, dövlət orqanları qarşısında səmərəli hüquqi müdafiə vasitələrinə malikdir".

Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsində deyilir:

"Hər bir fiziki və hüquqi şəxs öz mülkiyyətindən maneəsiz istifadə hüququna malikdir. Heç kəs, cəmiyyətin maraqları naminə, qanunla və beynəlxalq hüququn ümumi prinsipləri ilə nəzərdə tutulmuş şərtlər istisna olmaqla, öz mülkiyyətindən məhrum edilə bilməz.

Yuxarıdakı müddəalar dövlətin ümumi maraqlara müvafiq olaraq, mülkiyyətdən istifadəyə nəzarəti həyata keçirmək üçün, yaxud vergilərin və ya digər rüsum və ya cərimələrin ödənilməsini təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi qanunları yerinə yetirmək hüququnu məhdudlaşdırmır"

A. Şikayətin qəbul edilənliyi

1. Şikayətçilərin qurban statusu

30. Hökumət şikayətçilərin qurban statusuna etiraz edərək bildirdi ki, onlar ölkədaxili məhkəmə işlərində iştirak etməyiblər və qurban olduqlarına dair iddia edə bilməzlər. Bununla bağlı Dövlət qeyd edib ki, şikayətçilərin Kooperativin sahibi olduqları haqqında hər hansı məlumat və ya üzvü olduqlarını təsdiq edən hər hansı sənəd yoxdur. Hökumət daha sonra bildirdi ki, şikayətçilər Kooperativin yeganə sahibləri ola bilməzlər, çünki ölkədaxili qanunvericiliyə əsasən kooperativ azı beş üzvdən ibarət ol-malıdır.

31. Şikayətçilər iddia etdilər ki, onlar Məhkəməyə yalnız fərdi şəkildə deyil, həmçinin Kooperativin adından şikayət təqdim ediblər; həmin şikayəti Kooperativ təmsil edən şəxs imzalayıb. Onlar bildirib ki, Kooperativ 9 mart 2004-cü ildə öz fəaliyyətini dayandırdığından şikayət Məhkəməyə onun bütün üzvləri tərəfindən verilib.

32. Şikayətçilər daha sonra bildirdi ki, Kooperativin onlardan başqa üzvü yoxdur və onlar birlikdə onun tam sahibləridir. Bu baxımdan, şikayətçilər Kooperativin üzvlərinin sayındakı

dəyişikliyi göstərən ümumi toplantıların protokollarını təqdim etdilər. Şikayətçilər həmçinin Kooperativin əvvəlki üzvlərinin imzaladığı və dövlət notariatı qaydasında təsdiq olunan sənədləri təqdim etdilər. Həmin sənədlərə əsasən əvvəlki üzvlərin Kooperativə dair hər hansı iddiası yoxdur. Şikayətçilər iddia etdilər ki, Kooperativin təsis edildiyi vaxt qüvvədə olan qanunvericiliyə əsasən, kooperativ üç üzvdən ibarət ola bilər.

B. Məhkəmənin qiymətləndirməsi

33. Məhkəmə xatırladır ki, Konvensiyanın 34-cü maddəsindəki "qurban" termini araşdırılan hərəkətin və ya hərəkətsizliyin birbaşa təsirinə məruz qalan şəxsi bildirir (nümunə üçün *bax: Ekle (Eckle) Almaniyaya qarşı*, 15 iyul 1982-ci il tarixli qərar, A Seriyaları, № 51, 66-cı bənd). Məhkəmə bir daha xatırladır ki, "korporativ örtüyün" qaldırılmasına və pozuntunun "birbaşa təsirinə məruz qalan" şəxs sayılmaq məsələsində şirkətin hüquq subyektliliyinə əhəmiyyət verilməməsinə yalnız müstəsna hallarda haqq qazandırıla bilər (yənə orada, səh. 33-34, 66-cı bənd; həmçinin *bax: "Camberrow MM5 AD " (Camberrow MM5 AD) Bolqarıstana qarşı (qərardad)*, № 49429/99, 9 sentyabr 2004-cü il; *"Capital Bank AD" (Capital Bank AD) Bolqarıstana qarşı*, şikayət № 50357/99, 1 aprel 2004-cü il; və *Aqroteksim və Başqaları (Agrotexim and Others) Yunanıstana qarşı*, 24 oktyabr 1995-ci il, 66-cı bənd, A Seriyaları, N 330-A).

34. Uyğun olaraq, şikayət şikayətçi tərəfindən öz adından təqdim edildiyinə görə onu nəzərdən keçirmək qalır ki, şikayətçinin Kooperativin hüquq subyektliliyinə əhəmiyyət verməyərək iddia edilən pozuntuların "qurbanı" olduğunu iddia etməsinə imkan verən müstəsna hallar varmı. Bu məqsədlə Məhkəmə bir daha xatırladır ki, söhbət yeganə mülkiyyətçinin şirkətinə qarşı görülmüş etiraz doğuran tədbirlərdən gedirsə, şirkətin yeganə mülkiyyətçisi Konvensiyanın 34-cü maddəsində nəzərdə tutulan mənada "qurban" olduğunu iddia edə bilər (*bax: Ankarkrona (Ankarcrona) İsveçə qarşı (qərardad)*, № 35178/97, 27 iyun 2000-ci il). Digər tərəfdən, sözügedən daxili məhkəmə icraatında tərəf şikayətçi deyil, şirkət olubsa, şirkətin icraçı direktoru və ya azlıqda qalan pay sahibi şirkətin adından deyil, öz adından şikayət verməklə Konvensiyanın pozuntusunun "qurbanı" olduğunu iddia edə bilməz (*bax: Rəhimov (Rahimov) Azərbaycana qarşı*, № 22759/04, 3 yanvar 2008-ci il).

35. Məhkəmə xatırladır ki, bu işdə Kooperativ ölkədaxili məhkəmə proseslərində iştirak edib və 9 iyul 2002-ci il tarixli qərar onun xeyrinədir.

36. Şikayətçilərin arqumentlərini tamamilən araşdırdıqdan sonra Məhkəmə müəyyən etdi ki, bu arqumentlərdən şikayətçilərin bu şikayəti Kooperativin adından təqdim etmək niyyətində olduqları bəlli olmur. Əksinə, şikayətçilər şikayəti yalnız öz adlarından təqdim edə bilərlər və Kooperativin üzvü kimi hüquqlarının pozulmasından şikayət edə bilərlər. Bununla bağlı, Məhkəmə bildirir ki, Azərbaycan qanunvericiliyinə əsasən istənilən şirkət hüquq subyektliliyinə malikdir ki, bu, onun rəhbərlərinə və səhmdarlarına şamil edilmir (*bax: Rəhimovun (Rahimov) işi*) və şikayət şikayətçilərin adından verildiyinə görə burada, onların Kooperativin hüquq subyektliliyinə əhəmiyyət verməyərək iddia edilən pozuntuların "qurbanları" olduqlarını iddia edə bilmələrinə imkan verən müstəsna halların (məsələn, Kooperativin iflası və ya ləğvi) olub-olmadığı və ya şikayətçilərin "qurban" statusunun digər şəxslərin maraqlarına təsir edib-etməyəcəyi (başqa sözlə, onların sözügedən Kooperativin yeganə üzvü olub-olmadıqlarına) nəzərdən keçirilməlidir.

37. Məhkəmə şikayətçilərin o arqumenti ilə də razılaşmır ki, Kooperativ öz fəaliyyətini dayandırdığından şikayətçilər şikayəti öz adlarından verib. Məhkəmə xatırladır ki, Kooperativ öz fəaliyyətini yalnız vergi ödəyicisi kimi dayandırır. Belə məlum olur ki, bu, onun hüquqi şəxs statusuna təsir etməyib, çünki Kooperativ 9 mart 2004-cü ildən sonra Dövlət Sərhəd Xidməti və Maliyyə Nazirliyinə qarşı iş qaldırır və 2005-2006-cı illərdə ölkədaxili məhkəmə proseslərində iştirak edib. Bundan əlavə, 2006-cı ildə 9 iyul 2002-ci il tarixli qərar icra edilərkən onun bank hesabı da işlək olub. Bu səbəbdən Məhkəmə hesab edir ki, Kooperativin vergi ödəyicisi kimi qeydiyyatının ləğvi, onu hüquqi şəxs statusundan və ya Məhkəməyə şikayət vermək səlahiyyətindən məhrum etmir.

38. Şikayətçilərin Kooperativin yeganə sahibləri olması məsələsinə gəldikdə, Məhkəmə hesab edir ki, şikayətçilərin təqdim etdiyi Kooperativin ümumi toplantılarının protokollarına əsasən hər üç şikayətçi Kooperativin üzvləridir və Kooperativin onlardan başqa üzvü yoxdur. Bundan başqa, bu sənədlərə əsasən birinci şikayətçi Kooperativin sədridir və ölkədaxili məhkəmələrdə onun adından iştirak etməyə səlahiyyətlidir.

39. Məhkəmə Hökumətin o arqumenti ilə razılaşır ki, işdə hər bir şikayətçinin Kooperativin mülkiyyətindəki payı barədə ətraflı məlumat verilməyib. Bununla belə, bu məqam vacib deyil. Kooperativin ümumi toplantılarının protokollarına və yuxanda qeyd olunan protokollardakı məlumatları inkar edən hər hansı sənədin olmamasına əsasən belə məlum olur ki, şikayətçilər Kooperativin yeganə üç üzvüdür. Bundan əlavə, Məhkəmə həmçinin işin xüsusi hallarını nəzərə alaraq hesab edir ki, kooperativin azı beş üzvdən ibarət olması barədə Hökumətin arqumenti yersizdir. Məhkəmə xatırladır ki, ölkədaxili səlahiyyətli orqanlarda qeydiyyatla alınmış nizamnaməsinə və Kooperativin təsis edildiyi vaxt qüvvədə olan müvafiq daxili qanunvericiliyə əsasən, Kooperativin yaradılması üçün onun azı üç üzvü olmalıdır və bu qayda pozulmayıb. Ölkədaxili səlahiyyətli orqanların Kooperativini bu əsasla (üzlərin sayı) hüquqi şəxs kimi tanımasını təsdiqləyən dəlil yoxdur.

40. Rəhimovun işindən fərqli olaraq - həmin işdə şikayətçi Kooperativin Sədri idi və həmin kooperativin digər üzvləri barədə məlumat yox idi - bu işdə hər üç şikayətçi kooperativin üzvləridir və Kooperativin onlardan başqa üzvü yoxdur.

41. Uyğun olaraq, şikayət şikayətçi tərəfindən öz adından təqdim edildiyinə görə onu nəzərdən keçirmək qalır ki, şikayətçinin Kooperativin hüquq subyektliliyinə əhəmiyyət verməyərək iddia edilən pozuntuların "qurban" olduğunu iddia etməsinə imkan verən müstəsna hallar varmı. Bu məqsədlə Məhkəmə bir daha xatırladır ki, söhbət yeganə mülkiyyətçinin şirkətinə qarşı görülmüş etiraz doğuran tədbirlərdən gedirsə, şirkətin yeganə mülkiyyətçisi Konvensiyanın 34-cü maddəsində nəzərdə tutulan mənada "qurban" olduğunu iddia edə bilər (*bax: Ankarkronanın (Ankarcrona) işi üzrə yuxanda adı çəkilən qərara*).

42. Uyğun olaraq Məhkəmə Hökumətin dəlillərini rədd edir.

2. Qərarın icrası əsası ilə şikayətçilərin qurban statusunun itirilməsi

43. Hökumət iddia edir ki, 9 iyul 2002-ci il tarixli qərar tam icra olunduğundan şikayətçilər Konvensiyada nəzərdə tutulmuş "qurban" hesab edib bilməzlər.

44. Şikayətçilər Hökumətin etirazı ilə razılaşmadılar və şikayətlərini davam etdirdilər.

45. Məhkəmə bəyan edib ki, şikayətçi üçün əlverişli olan qərar və ya görülən tədbirlər onun "qurban" statusunun itirilməsi üçün o zaman yetərli sayıla bilər ki, milli səlahiyyətli qurumlar Konvensiyanın müvafiq maddəsinin pozulmasını həm mahiyyətcə, həm də açıq şəkildə etiraf etsin və pozuntu nəticəsində dəymiş zərərin əvəzini tam ödəsinlər (*bax: Amuur (Amuur) Fransaya qarşı*, 25 iyun 1996-cı il tarixli qərar, Toplu, 1996-III, 36-ci bənd; və *Dalban (Dalban) Rumıniyaya qarşı* [GC], № 28114/95, 44-ci bənd, AIHM 1999-VI). Yalnız bu şərtlər ödənilməyi halda Konvensiyanın köməkçi müdaxilə mexanizmi şikayətin araşdırılmasını dayandıra bilər.

46. Məhkəmə bildirir ki, səlahiyyətli qurumların xeyli gecikmələrdən sonra, nəhayət ki, borcu ödəməsi faktı bu işdə şikayətçilərin avtomatik olaraq, Konvensiyada nəzərdə tutulmuş "qurban" statusunun itirilməsinə səbəb ola bilməz. 9 iyul 2002-ci il tarixli qərarın, təqribən dörd ildən sonra, tam icrası səlahiyyətli qurumların, çox güman ki, Konvensiyanın iddia edilən pozuntularının olduğunu etiraf etməsidir.

47. Məhkəmə qeyd edir ki, səlahiyyətli orqanlar belə bir etiraf etsələr də, Konvensiyanın iddia edilən pozuntularına, yəni 9 iyul 2002-ci il tarixli qərarın icrasında gecikdirilməyə görə şikayətçilərə kompensasiya ödənilməyib. Bu səbəbdən, Məhkəmə müəyyən edib ki, bu işdə şikayətçilərin xeyrinə olan tədbirlər onların "qurban" statusunu itirməsi üçün kifayət etmir (*bax: mutatis mutandis, Ramzanova və Başqaları (Ramzanova and Others) Azərbaycanaya qarşı*, № 44363/02, 36-38-ci bəndlər, 1 fevral 2007-ci il; və *Əfəndiyeva (Efendiyeva) Azərbaycanaya qarşı*, № 31556/03, 48-50-cü bəndlər, 25 oktyabr 2007-ci il).

48. Uyğun olaraq, Məhkəmə Hökumətin şikayətçinin "qurban" statusunun ləğv edilməsi barədə mülahizəsini rədd edir.

3. Nəticə

49. Məhkəmə qeyd edir ki, şikayətin 35-ci maddənin 3-cü bəndində nəzərdə tutulan mənada qəbulolunmayan elan edilməsi üçün əsas yoxdur. Ona görə də, şikayəti qəbulolunan elan edir.

B. Şikayətin mahiyyəti

1. Tərəflərin arqumentləri

50. Hökumət işin mahiyyəti üzrə hər hansı arqument təqdim etməyib.

51. Şikayətçilər şikayətlərini təkrarlayaraq bildiriblər ki, 9 iyul 2002-ci il tarixli qərarın icrasının gecikdirilməsi onların ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnu və əmlakdan dinc istifadə hüququnu pozub.

2. Məhkəmənin qiymətləndirməsi

(a) Konvensiyanın 6-cı maddəsi və 13-cü maddəsi

52. Məhkəmə bir daha bildirir ki, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi hər kəs üçün, onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən, məhkəməyə və ya məhkəmə funksiyasını həyata keçirən digər orqana müraciət hüququnu təmin edir. Bununla da həmin bənd "məhkəmə araşdırması hüququnu" təsbit edir, məhkəmə müraciət hüququ, yəni mülki işlərlə bağlı məhkəmədə iddia qaldırmaq hüququ isə bu hüququn bir aspektidir. Lakin iştirakçı dövlətin daxili

hüquq sistemi məcburi qüvvəyə malik yekun məhkəmə qərarının tərəflərdən birinin ziyanına olaraq yerinə yetirilməmiş qalmasına imkan versəydi, məhkəmə araşdırması hüququ xəyali hüquq olardı. 6-cı maddənin 1-ci bəndi işdəki tərəflərə verilən prosessual təminatlan (ədalətli, açıq və vaxtında aparılan məhkəmə araşdırması) ətraflı təsvir etdiyi halda məhkəmə qərarlarının icrası hüququnu müdafiə etməsəydi, bu, anlaşılmaz olardı. 6-cı maddəni yalnız məhkəməyə müraciət və icraatın aparılması ilə bağlı müddəa kimi şərh etmək, yəqin ki, qanunun aliliyi prinsipinə zidd olan situasiyalara gətirib çıxarardı, halbuki iştirakçı dövlətlər Konvensiyanı ratifikasiya edərkən həmin prinsipə hörmət etməyi öhdələrinə götürüblər. Buna görə də, hər hansı məhkəmənin çıxardığı qərarın icrası 6-cı maddənin məqsədləri üçün "məhkəmə araşdırmasının" ayrılmaz tərkib hissəsi sayılmalıdır (*bax: Hornsbi (Hornsby) Yunanıstana qarşı*, 19 mart 1997-ci il tarixli qərar, 40-cı bənd, Qərar və qəraradlar Topplusu, 1997-11).

53. Məhkəmə daha sonra qeyd edir ki, məhkəmə qərarının icrasının gecikdirilməsinə xüsusi hallarda haqq qazandırıla bilər. Amma bu gecikdirmə Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi ilə qorunan hüququn mahiyyətinə xələl gətirməməlidir (*bax: Burdov (Burdov) Rusiyaya qarşı*, № 59498/00, 35-ci bənd, AİHM 2002-III). Məhkəmə qeyd edir ki, bu işdə şikayətçilərin xeyrinə çıxarılmış 9 iyul 2002-ci il tarixli qətnamənin 4 il gecikdirmədən sonra icra edilib (müqayisə üçün *bax: Timofeyev (Timofeyev) Rusiyaya qarşı*, № 58263/00, §§ 41-42, 23 oktyabr 2003-cü il). Hökumət bu gecikdirmə ilə bağlı ağılabatan əsaslandırma təqdim etmədi.

54. Uyğun olaraq, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi pozulub.

55. Məhkəmə hesab etmir ki, Konvensiyanın 13-cü maddəsi üzrə şikayət barədə qərarın qəbuluna ehtiyac var, çünki şikayətin bu hissəsinə münasibətdə 6-cı maddəyə *lex specialis* (13-cü maddədəki ümumi müddəanın xüsusi forması) kimi baxmaq olar (nümunə üçün *bax: Əfəndiyeva (Efendiyeva) Azərbaycanca qarşı*, № 31556/03, 59-cu bənd, 25 oktyabr 2007-ci il və *Jasiunyene (Jasiuniene) Litvaya qarşı*, № 41510/98, 32-ci bənd, 6 mart 2003-cü il).

(b) Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi

56. Məhkəmə bir daha bildirir ki, "iddia tələbi" məcburi hüquqi qüvvəyə malikdirsə, 1 sayılı Protokolun 1-ci maddəsində nəzərdə tutulan mənada "mülkiyyət" təşkil edə bilər (*bax: "Stran " Yunan Neftayırma Zavodları və Stradis Andreadis (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis) Yunanıstana qarşı*, 9 dekabr 1994-cü il tarixli qərar, 59-cu bənd, A Seriyaları, № 301-B).

57. 1 sayılı Yerli İqtisad Məhkəməsinin 12 oktyabr 2005-ci il tarixli qərarının qəbulundan 10 ay sonra icra olunması gecikdirmədir. Məhkəmə qərarının uzun müddətdən sonra icra olunması şikayətçilərin Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsinin birinci abzasının birinci cümləsində nəzərdə tutulmuş öz mülkiyyətlərindən maneəsiz istifadə hüququna müdaxilədir (*bax: Burdovun (Burdov) işi* üzrə yuxanda adı çəkilən qərar, 40-cı bənd; və *Jasiunyene (Jasiuniene) Litvaya qarşı*, № 41510/98, 45-ci 6 mart 2003-cü il). Hökumət bu müdaxilə üçün hər hansı qəbul edib bilən əsaslandırma irəli sürməyib.

58. Uyğun olaraq, Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi pozulub.

II. 9 İYUL 2002-ci İL TARİXLİ MƏHKƏMƏ QƏRARININ İCRASININ GECİKDİRİLMƏSİNƏ GÖRƏ ŞİKAYƏTÇİNİN KOMPENSASIYA TƏLƏBİNİN RƏDD EDİLMƏSİ İLƏ BAĞLI KONVENSIYANIN 6-CI MADDƏSİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTUSU

59. Konvensiyanın 6-cı maddəsinə istinad edərək şikayətçilər iddia etdilər ki, 9 iyul 2002-ci il tarixli qərarın icrasının gecikdirilməsinə görə onların kompensasiya iddiaları ilə bağlı məhkəmə prosesləri ədalətli olmayıb və yerli məhkəmələr ölkədaxili qanunları düzgün təfsir etməyiblər.

60. Məhkəmə onda olan bütün materialların işığında və barəsində şikayət edilən məsələlərlə bağlı səlahiyyətlərinin imkan verdiyi həddə hesab edir ki, şikayətin bu hissə-si Konvensiyanın pozuntusunun baş verdiyini göstərmir. Buradan belə qənaətə gəlmək olar ki, həmin iddialar tamamilə əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü və 4-cü maddələrinə əsasən rədd edilməlidir.

II. KONVENSIYANIN 41-ci MADDƏSİNİN TƏTBİQİ

61. Konvensiyanın 41-ci maddəsində deyilir:

"Əgər Məhkəmə Konvensiya ona dair Protokolların müddəalarının pozulduğunu, lakin Razılığa gələn yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, Məhkəmə zəruri halda, zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsinə təyin edir".

61. Şikayətçilər Məhkəmə Reqlamentinin 60-cı Qaydasının tələb etdiyi formada əvəzin ədalətli ödənilməsi barədə iddia təqdim etməyiblər. Uyğun olaraq, Məhkəmə hesab edir ki, hər hansı məbləğin ödənilməsinə ehtiyac yoxdur.

BU ƏSASLARA GÖRƏ, MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ:

1. Konvensiyanı 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi və 13 maddəsi üzrə və Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi üzrə (9 iyul 2002-ci il tarixli qərarın icrasının gecikdirilməsi ilə bağlı) şikayəti qəbul olunan, şikayətlərin qalan hissəsini qəbul olunmayan elan edir;

2. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 1-ci bəndi pozulub;

3. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 13-cü maddəsi üzrə şikayəti araşdırmağa ehtiyac yoxdur;

4. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 1-ci maddəsi pozulub.

Qərar ingilis dilində tərtib edilib və Məhkəmə Reqlamentinin 77-ci Qaydasının 2-ci və 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq, 29 iyul 2010-cu ildə yazılı məlumat verilib.

Soren Nilsen
Katib

Kristos Rozakis
Sədr